

บทที่ ๖

สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อ

๑. การโฆษณา (Advertisement)

ในการเขียนบทบัญญัติคุ้มครองผู้เช่าซื้อนั้น การโฆษณาเป็นปัญหาที่สำคัญมาก เพราะผู้เช่าซื้อส่วนมากทำการเช่าซื้อเพราะเชื่อข้อความโฆษณา การโฆษณาให้เช่าซื้อ นั้น บริษัทเงินทุนมักจะโฆษณาไปในทางที่จะทำให้ผู้บริโภคหลงผิดได้ง่าย ว่าเงื่อนไขในการให้บริการบริการสินเชื่อนั้น ไม่กอหน้และภาระทางการเงินมากเกินไป โดยมากนั้น ผู้ให้เช่าซื้อมักจะโฆษณาโดยมิได้อธิบายให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ในค้ำสินเชื่อ และหน้าที่ความรับผิดชอบทางการเงินของผู้บริโภคไว้ชัดเจน ผู้เช่าซื้อจึงมิได้ทราบถึงผลร้ายทางการเงินของการทำสัญญาประเภทนี้ และไม่ทราบหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกิดจากสัญญาประเภทนี้ อังกฤษได้พยายามออกพระราชบัญญัติควบคุมเรื่องการโฆษณานี้ ตั้งแต่ปี ๑๙๕๓ แต่พระราชบัญญัติเหล่านี้ใช้บังคับไม่ได้ในทางปฏิบัติ เพราะการเขียนรายละเอียดลงไปตามกฎหมายนั้นยอมเป็นไปไม่ได้โดยที่การโฆษณานั้นอาจทำโดยผ่านสื่อโฆษณาหลายสื่อ เช่น สิ่งตีพิมพ์เผยแพร่ โฆษณาทางโทรทัศน์ และวิทยุ และโฆษณาด้วยสื่อทัศนวัสดุในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ The Advertisement (Hire-purchase) Act, 1957 จึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะไม่สามารถแจกแจงรายละเอียดการควบคุมตามสื่อโฆษณาต่าง ๆ ได้ พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้ถูกยกเลิกในภายหลัง และได้มีการออกพระราชบัญญัติใหม่ ในปี ๑๙๖๓ คือ The Advertisement (Hire-purchase) Act, 1967 พระราชบัญญัติใหม่นี้ได้กำหนดรายละเอียดในการควบคุมมากกว่าเดิม แต่ก็พิสูจน์ได้ในภายหลังอีกว่ายังกำหนดไว้ไม่ละเอียดพอ ที่จริงแล้วในทางทฤษฎีจะเห็นว่าการควบคุมการโฆษณานี้ควรให้รัฐมนตรีออกเป็นระเบียบข้อบังคับหรือกฎกระทรวง และมีอำนาจแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับ และกฎกระทรวงได้ตามความเหมาะสม ในปี ๑๙๖๔ The Advertisement (Hire-purchase) Act, 1967

จึงได้ถูกยกเลิกโดย The Consumer Credit Act, 1974

ผู้เขียนจะวิเคราะห์ The Advertisement (Hire-Purchase) Act, 1967 เพื่อแสดงว่าแม้จะมีบทบัญญัติซึ่งกำหนดรายละเอียดมากขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาในเรื่องการโฆษณาได้ จนในที่สุด มาตรา ๔๔ ของ The Consumer Credit Act, 1967 ต้องบัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้ามีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดรายละเอียดในเรื่องนี้ได้

(๑) The Advertisement (Hire-Purchase) Act, 1967:

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แบ่งการโฆษณาให้เข้าซื้อสินค้าออกเป็น

สามประเภท ดังนี้คือ

- ๑.๑ ข้อความโฆษณาที่ระบุว่าผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเงินล่วงหน้า หรือระบุว่าผู้เช่าซื้อไม่ต้องชำระเงินล่วงหน้า หรือระบุจำนวนเงินที่จะต้องชำระเป็นงวด ๆ (๑)
- ๑.๒ ข้อความโฆษณาที่ระบุจำนวนเงินชำระล่วงหน้า หรือจำนวนเงินที่จะต้องชำระเป็นงวด ๆ หรือระบุจำนวนเงินค่าเช่าซื้อทั้งหมด (The total Hire-purchase Price) (๒)
- ๑.๓ ข้อความโฆษณาที่ระบุอัตราค่าเช่าซื้อลงไปด้วย (๓)

(๑) The Advertisement (Hire-Purchase) Act, 1967, Section

1 (1)

(๒) id., Section 1 (2)

(๓) id., Section 1 (3)

คำโฆษณาประเภทแรกนั้นต้องใจเอาความตามที่จะได้กำหนดไว้ในส่วนที่หนึ่ง (Part I) ของบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ (๕) ส่วนคำโฆษณาประเภทที่สองนั้นต้องใช้ข้อความตามที่ได้กำหนดไว้ในส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สอง (Part II) ของบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ (๕) และคำโฆษณาประเภทที่สามนั้นต้องทำตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในส่วนที่หนึ่ง ส่วนที่สอง และส่วนที่สาม ของบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัติด้วย (๖) บัญชีท้ายพระราชบัญญัติทั้งสามส่วนนั้น มีรายการดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง (Part I)

- ๑.๑ เงินที่จะชำระเป็นงวด ๆ นั้นต้องระบุไว้ว่ามีกี่งวด
- ๑.๒ เงินแต่ละงวดนั้นจะชำระในกำหนดระยะเวลาเท่าใด
- ๑.๓ ถ้าก่อนที่จะส่งมอบสินค้านั้น ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเงินไปกี่งวดก่อน ก็ต้องระบุไว้ให้ชัดว่าจะต้องชำระกี่งวดให้แน่นอนลงไป

ส่วนที่สอง (Part II)

- ๑.๑ จำนวนเงินมัดจำ หรือส่วนหนึ่งของเงินมัดจำ (ถ้าในคำโฆษณาพูดแต่เพียงส่วนหนึ่งของเงินมัดจำ) หรือข้อความที่บอกว่า ไม่ต้องมีการจ่ายเงินมัดจำ ทั้งนี้ ให้แล้วแต่ขอเท็จจริงเป็นกรณีไป
- ๑.๒ จำนวนเงินมัดจำแต่ละงวด
- ๑.๓ ราคาสินค้าเป็นเงินสด
- ๑.๔ ราคาเช่าซื้อสินค้า

(๕) id., section 1 (1)

(๕) id., section 1 (2)

(๖) id., section 1 (3)

ส่วนที่สาม (Part III)

- ๑.๑ ต้องระบุจำนวนเงินผ่อนเป็นงวด ๆ นั้น มีจำนวนเท่ากันทุกงวด และระยะเวลาในการผ่อนแต่ละงวดต้องเท่ากัน
- ๑.๒ ต้องระบุดอกเบี้ยทั้งหมดเป็นจำนวนแน่ชัดลงไป โดยการคำนวณที่ใช้อัตราเป็นร้อยละต่อปี
- ๑.๓ จำนวนดอกเบี้ยที่ระบุแน่ชัดนั้นจะต้องไม่มากกว่าจำนวนที่คำนวณโดยสูตรคำนวณ ที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ (สูตรนี้ปรากฏเป็นรายละเอียดมากมาย จึงไม่ได้นำมากล่าวในที่นี้)

นอกจากนี้มาตรา ๑ (๔) ของ The Advertisement (Hire-Purchase) Act, 1967 ได้กำหนดไว้อีกว่า ข้อความในแต่ละส่วนที่กล่าวมานี้ ผู้โฆษณาจะทำให้ส่วนใดส่วนหนึ่งเกินกว่าส่วนอื่น ๆ ไม่ได้ ผู้โฆษณาจะต้องระบุแต่ละส่วนให้ชัดเจน ให้มีน้ำหนักเสมอกัน ไม่ให้ความสำคัญแก่ข้อความอันใดมากกว่าส่วนอื่น (๗)

การโฆษณาที่เป็นปัญหาทุกวันนี้ คือ การโฆษณาทางภาพยนตร์ และทางรายการโทรทัศน์ ซึ่งได้มีการโฆษณาทั้งในส่วนที่เป็นเสียงและในส่วนที่เป็นภาพ (audio-visual forms) การโฆษณาเช่นนี้ทำให้ผู้ชมไม่เข้าใจอย่างแท้จริง มาตรา ๔ ของพระราชบัญญัติจึงควบคุมการโฆษณาทางภาพยนตร์และโทรทัศน์เป็นพิเศษ ดังต่อไปนี้

- (ก) ในการวินิจฉัยว่า การโฆษณาดังกล่าวจะจัดอยู่ในประเภทที่หนึ่ง ที่สอง หรือที่สาม ตามมาตรา ๑ (๑) (a) ๑(๑) (b) และ ๑ (๑) (c) ต้องพิจารณาให้ตลอดถึงข้อความทั้งหมดทั้งที่ปรากฏในส่วนที่เป็นภาพและในส่วนที่เป็นเสียง (๘)

(๗) id., section 1 (4)

(๘) id., section 4 (2)

- (ข) การโฆษณาจะถือว่าทำตามรายการในส่วนที่หนึ่ง ส่วนที่สอง และ ส่วนที่สามตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจาก ข้อความที่ปรากฏบนจอภาพ (๘)
- (ค) การพิจารณาว่าการโฆษณาเน้นหนักในส่วนหนึ่งส่วนใดของ บัญชีท้ายพระราชบัญญัติหรือไม่นั้น ต้องดูจากระยะเวลาที่โฆษณาส่วน ที่เป็นภาพเป็นตอน ๆ ว่ายาวกว่าไค้ขายส่วนไหนมากเกินไปหรือไม่ โดย จะไม่ดูรายการในส่วนที่เป็นภาพหรือในส่วนที่เป็นเสียงอย่างใด อย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว (๙)

(๒) The Consumer Credit Act, 1974:

The Consumer Credit Act, 1974 ให้ยกเลิก The Advertisement (Hire-Purchase) Act, 1967 ทั้งฉบับ และได้เปลี่ยนหลักการ ในเรื่องควบคุมการโฆษณาจากการกำหนดรายละเอียด เป็นการให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าออกข้อบังคับภายในวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มาตรา ๔๔ ของ The Consumer Credit Act, 1974 บัญญัติว่า

"มาตรา ๔๔ (๑) ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับแบบ และรายการของคำโฆษณา กฎกระทรวงนี้ต้องมีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันได้ว่าคำ โฆษณานั้นจะต้องบรรยายถึงลักษณะของสินค้าที่ผู้โฆษณาจะบริการให้ผู้บริโภคอย่างถูกต้อง และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงสาระสำคัญ และรายละเอียดของคำโฆษณานั้น

(๘) id., section 4 (3)

(๙) id., section 4 (4)

- (๒) กฎกระทรวงตาม (๑) ต้องมีข้อความดังต่อไปนี้
- (ก) กำหนดให้แน่ชัดว่าข้อนี้เทศ ใดบ้างที่จำเป็นที่จะต้องใส่ไว้ในคำโฆษณาและข้อนี้เทศ ใดบ้างที่จะนำมาโฆษณาไม่ได้
- (ข) กำหนดเงื่อนไขเพื่อเป็นหลักประกันว่าข้อนี้เทศ ที่จำเป็นต้องมีในคำโฆษณานั้น ผู้โฆษณาได้ทำให้ปรากฏชัดเจนแก่ผู้บริโภคและข้อนี้เทศ ในแต่ละส่วนนั้น ผู้โฆษณาจะทำให้ส่วนใดเด่นกว่าส่วนอื่นหรือลดความสำคัญลงมากกว่าส่วนอื่นมิได้"

มาตรา ๔๗ ของ The Consumer Credit Act, 1974 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้โฆษณากระทำความผิดต่อกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๔๔ ให้ถือว่าบุคคลดังต่อไปนี้ต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย คือ

- (ก) ผู้พิมพ์คำโฆษณา
- (ข) บุคคลที่ออกแบบและเขียนข้อความในคำโฆษณานั้นเป็นทางค้าปกติ
- (ค) บุคคลอื่นที่นำคำโฆษณานั้นไปตีพิมพ์เผยแพร่"

๒. แบบและรายการหรือข้อตกลงต่าง ๆ ในสัญญาเช่าซื้อ

หลักการในเรื่องแบบและรายการต่าง ๆ ในสัญญาเช่าซื้อนั้นก็เหมือนกับหลักการในเรื่องการโฆษณา กล่าวคือ ไม่สามารถกำหนดรายละเอียดลงไปได้ในตัวพระราชบัญญัติ แต่เดิมนั้นมาตรา ๗ ของ The Hire-Purchase Act, 1965 ได้เขียนรายละเอียดไว้ ซึ่งภายหลังพิสูจน์ได้ว่า บริษัทเงินทุนและพ่อค้าขายปลีกหลักเลียงมาตรา ๗ นี้ได้โดยง่าย ตามทฤษฎีที่ถูกต้องจะเห็นว่าควรเขียนให้อ่านาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าออกเป็นข้อบังคับจะเหมาะสมกว่า ในปัจจุบัน

The Consumer Credit Act, 1974 ได้ยกเลิก The Hire-Purchase Act, 1965 และได้นำบทบัญญัติใหม่มาใช้ได้ผลในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก

ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์หลักการดั้งเดิมใน The Hire-Purchase Act, 1965 ก่อน แล้วจึงจะวิเคราะห์หลักการในเรื่องการให้อำนาจรัฐมนตรีออกข้อบังคับตาม The Consumer Credit Act, 1974

มาตรา ๓๒ ของ The Hire-Purchase Act, 1965 ของอังกฤษ บัญญัติไว้ว่า Board of Trade มีสิทธิกำหนดขนาด ประเภท คุณภาพ สักระยะของ สัญญาและขนาดตัวพิมพ์ เพื่อให้สัญญาเช่าซื้ออ่านได้ง่าย

มาตรา ๗ ได้กำหนดแบบของสัญญาและรายการต่าง ๆ ที่จะต้องมีใน สัญญา กล่าวคือ

- (๑) ราคาเช่าซื้อ
- (๒) ราคาสินค้าเงินสด
- (๓) จำนวนเงินผ่อนแต่ละงวด
- (๔) กำหนดระยะเวลาผ่อนส่งในแต่ละงวด
- (๕) บรรยายลักษณะของสินค้าให้ชัดเจน
- (๖) ระบุว่าสัญญานี้ได้ปฏิบัติตามพระราชกำหนดและพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้อง

รายการที่บังคับไว้ในมาตรา ๗ นั้น จะเห็นว่ายังไม่ละเอียดพอ และไม่มีประเทศใดเลียนแบบอังกฤษในเรื่องนี้ ในประเทศออสเตรเลียนั้น The Hire-Purchase Act, 1959 ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ชัดเจนกว่าของอังกฤษ มาตรา ๑ ของ The Hire-Purchase Act, 1959 บังคับให้ผู้ให้เช่าซื้อส่งรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องเป็นหนี้ให้ผู้เช่าซื้อก่อนทุกครั้ง รายละเอียดจะต้องระบุราคา

สินค้าเงินสด ราคาสินค้าเงินผ่อน เงินที่จะต้องเสียเป็นเงินเพิ่มพิเศษ เช่น ดอกเบี้ย
ค่าบำรุงรักษา ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าค้ำประกันตัวทรัพย์สิน เช่น ทะเบียนรถยนต์
ส่วนตัว สัญญาเช่าซื้อนั้น มาตรา ๓ (๒) กำหนดไว้ดังนี้

- (๑) ต้องทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อโดยผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ
- (๒) ต้องลงวันที่ให้ชัดเจนว่าสัญญาจะมีผลบังคับใช้เมื่อใด
- (๓) จำนวนงวดที่จะต้องผ่อนว่ากี่งวด
- (๔) จำนวนเงินผ่อนแต่ละงวด
- (๕) สถานที่ที่จะต้องชำระเงิน
- (๖) เวลาที่จะต้องชำระ
- (๗) บรรยายลักษณะของสินค้าให้ชัดเจน
- (๘) ถ้าราคาเช่าซื้อส่วนหนึ่งเป็นการนำเอาสินค้าของผู้เช่าซื้อมาชำระ
ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของค่าเช่าซื้อ (Trade in) จะต้องมีการบรรยาย
ลักษณะของสินค้าที่ผู้เช่าซื้อนำมาชำระในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของค่าเช่าซื้อด้วย
- (๙) จะต้องทำตารางไว้ให้ชัดถึงเรื่องต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เช่น
เงินมัดจำ ราคาเงินสด ผลต่างระหว่างเงินมัดจำและเงินสด
เงินที่จ่ายเพื่อเป็นเบี้ยประกัน เงินที่จ่ายเป็นค่าบำรุงสถานภาพของ
สินค้า เป็นต้น

ภายใน ๒๑ วันหลังจากทำสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อต้องปฏิบัติดังนี้ คือ

- (๑) ส่งมอบสำเนาสัญญาให้ผู้เช่าซื้อ
- (๒) แจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบถึงสิทธิหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ

Hire-Purchase Act, 1959

- (๓) ต้องส่งสำเนาสัญญาประกันภัยสินค้าให้ผู้เช่าซื้อ

การไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ จะทำให้สัญญาเช่าซื้อเป็นโมฆะ (มาตรา ๔ ของ Hire-Purchase Act, 1959)

แม้ว่าจะเขียนละเอียดอย่างไรก็ตาม บทบัญญัติเหล่านี้ก็มีผู้เล็งได้เสมอ The Consumer Credit Act, 1974 จึงได้เปลี่ยนหลักการให้อำนาจรัฐมนตรี ออกกฎกระทรวงเพื่อแก้ปัญหาค้ำประกัน มาตรา ๖๐ ของ The Consumer Credit Act, 1974 บัญญัติไว้ว่า

"มาตรา ๖๐ (๑) ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับแบบ และรายการต่าง ๆ ในสัญญาบริการสินเชื่อ และกฎกระทรวงที่ออกนี้ต้องมีบทบัญญัติอันจะเป็นหลักประกันได้ว่า ผู้เช่าซื้อจะต้องทราบรายละเอียดในสัญญาดังต่อไปนี้

- (ก) สิทธิและหน้าที่ตามสัญญา
- (ข) ปริมาณ และ อัตราค่าบริการสินเชื่อ
- (ค) การคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้
- (ง) เรื่องอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีเห็นสมควร

(๒) กฎกระทรวงต้องมีข้อความดังต่อไปนี้โดยเฉพาะ

(ก) กำหนดว่าข้อนี้เทศ เงื่อนไข หรือข้อความใดบ้างที่จะต้องระบุ ในสัญญา และกำหนดว่าข้อนี้เทศ เงื่อนไข หรือข้อความใดบ้างที่จะระบุลงในสัญญา มิได้ และจะไม่ผูกพันผู้เช่าซื้อ

(ข) กำหนดเงื่อนไขเพื่อเป็นหลักประกันว่าข้อนี้เทศที่จะต้องระบุใน สัญญานั้นผู้เช่าซื้อได้ทราบโดยตลอดแล้ว และสัญญานั้นจะมีข้อนี้เทศที่ไม่พอเพียง หรือ มากเกินไปจนลดความสำคัญของข้อความอื่นยอมไม่ได้"

มาตรา ๒๐ นี้ให้อ่านจรรยาบรรณที่ไว้กว้างขวางมาก โดยเฉพาะมาตรา ๒๐ (๒) (ก) ให้ออกกระทรวงกำหนดว่า ข้อตกลงในสัญญาใดบ้างที่ไม่ผูกพันผู้เช่าซื้อ ซึ่งในคำพระราชบัญญัติไม่ได้เขียนรายละเอียดไว้^(๑๑)

๓. ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่เกิดขึ้นโดยปริยาย (Implied Terms) ซึ่งประกันกรรมสิทธิ์ในสินค้าและประกันคุณภาพของสินค้า และสิทธิของผู้เช่าซื้อในกรณีที่มีการลงให้ทำสัญญาเช่าซื้อ (Misrepresentations):

โดยปกตินี้มาตรฐานในด้านคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้านั้น ได้มีพระราชบัญญัติชื่อ The Consumer Protection Act, 1961 กำหนดรับรองมาตรฐานไว้ชัดเจนอยู่แล้ว และการซื้อขายสินค้าโดยปกตินี้ พระราชบัญญัติซื้อขายสินค้า Sale of Goods Act, 1893 ได้กำหนดให้มีข้อตกลงในสัญญาซื้อขายโดยปริยาย โดยผู้ขายต้องประกันคุณภาพของสินค้า และประกันเรื่องอื่น ๆ ดังที่มีบทบัญญัติกล่าวไว้ชัดเจน และการกล่าวลงให้ผู้อื่นทำสัญญาโดยโฆษณาคุณภาพของสินค้าที่ผิดนั้น มีหลักคอมมอนลอว์ให้อ่านจากผู้ซื้อเล็กสัญญาและฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ แต่ในเรื่องเช่าซื้อนั้นมีปัญหายุ่งยากมากกว่าการซื้อขายเงินสด เพราะมีบริษัทเงินทุนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

(๑๑) ตามร่างของกระทรวงพาณิชย์นั้นจะเห็นว่าวิธีการเขียนกฎหมายเป็นคนละแบบกับ The Consumer Credit Act, 1974 เพราะร่างของกระทรวงพาณิชย์เขียนเป็นแบบกำหนดรายละเอียดซึ่งปรากฏในมาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๖ ตามร่างนั้นตามความเห็นของผู้เขียนแล้ว เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับแบบฟอร์ม และเงื่อนไขในสัญญานี้ควรใช้วิธีการตราเป็นข้อบังคับหรือกฎกระทรวงจะเหมาะกว่า เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว และเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในทางการพาณิชย์กรรมของประเทศ

เป็นบุคคลที่สาม กล่าวคือ ผู้ขายเป็นคนเจรจาขายด้วยเงินเชื่อกับผู้บริโภค แต่ในทางความเป็นจริงแล้วผู้ขายกลับขายสินค้าให้บริษัทเงินทุนเป็นเงินสด และผู้บริโภคเข้าซื้อจากบริษัทเงินทุนอีกต่อหนึ่ง โดยปกติแล้วบริษัทเงินทุนจะไม่ได้ติดต่อกับลูกค้าโดยตรง แต่นิติกรรมทำผ่านผู้ขาย

ปัญหาจึงเกิดขึ้นสองประการ คือ

(๑) ข้อตกลงโดยปริยายในเรื่องการประกันคุณภาพสินค้าและอื่น ๆ จะมีโดยอัตโนมัติในสัญญาเข้าซื้อหรือไม่ ? จะนำหลักใน Sale of Goods Act, 1893 มาใช้โดยอนุโลมได้หรือไม่ ต้องจำไว้ข้อหนึ่งว่า บริษัทเงินทุนนั้นบางทีไม่เคยตรวจหรือแม้แต่เห็นสินค้านั้นเลย หรือไม่รู้จักผู้บริโภคเลย

(๒) คำลวงซึ่งผู้ขายสินค้าหลอกผู้บริโภคให้ทำสัญญากับบริษัทเงินทุนนั้น บริษัทเงินทุนจะผูกมัดและมีความรับผิดชอบหรือไม่ ?

ทั้งในอังกฤษและออสเตรเลียแต่เดิมพระราชบัญญัติเข้าซื้อใ้ว่างมาตรการในเรื่องนี้อยู่บ้างแต่ไม่เพียงพอ จึงมีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายฉบับด้วยกัน ดังนี้

๑.๑ ในอังกฤษมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

- (ก) Misrepresentation Act, 1967
- (ข) The Supply of Goods (Implied Terms) Act, 1973
- (ค) The Consumer Credit Act, 1974

๑.๒ ในออสเตรเลียมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

- (ก) The Federal Trade Practices Act, 1974
- (ข) The Australian Consumer Transaction Act, 1972 - 1973

เป็นที่น่าสังเกตว่าโดยที่บทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวมานี้ยังเป็นที่ยึด
กันในประเทศไทย และไม่มีในตำราพระราชบัญญัติควบคุมการเช่าซื้อสินค้า พ.ศ. ของกระทรวง
พาณิชย์ เพราะฉะนั้นมาตรการเพื่อแก้ปัญหาตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ของอังกฤษและ
ออสเตรเลียที่ตราขึ้นใหม่นั้นควรจะได้มีการวิเคราะห์ให้ละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ในเรื่องข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่มีโดยปริยาย (Implied terms
in hire-purchase contract):

พอลค้าที่ทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาล่วงหน้าเพื่อให้ผู้บริโภครักษาสัญญาฉบับบริษัท เงินทุน
นั้น อาจทำหน้าที่ใน ๓ สถานะ^(๑๒) คือ (๑) เขาอาจจะเป็นเพียงตัวแทนที่ไม่ได้รับ
มอบอำนาจให้ทำสัญญา จึงมีสถานะเป็นเพียงนายหน้า หรือ (๒) เขาอาจจะเป็นตัว
แทนให้ทำสัญญาดังกล่าวในนามของบริษัทเงินทุน หรือ (๓) เขาอาจจะเป็นบริษัทใน
เครือของบริษัทเงินทุน นั่นคือบริษัทขายเป็น subsidiary company ส่วนบริษัท
เงินทุนเป็น holding company เช่น บริษัทพิธานพาณิชย์ จำกัด ผู้จำหน่ายโตโยต้า
เป็น subsidiary Company ของบริษัทคอมเมอร์เชียลทริสต์ หรือบริษัทขาย
อาจจะเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทเงินทุน อย่างเช่น บริษัทกรรมสูตร กับบริษัทบางกอก
อินเวสต์เมนท์ จำกัด

แต่เดิมนั้น ไม่ว่าพอลค้าจะอยู่ในสถานะไหนก็ตาม พระราชบัญญัติเช่าซื้อ
จะถือเสมือนว่าเขาเป็นตัวแทนผู้มีอำนาจเต็มในการทำสัญญา เพื่อให้บริษัทเงินทุน
ต้องรับผิดชอบในทุกรณียะไป การที่ต้องทำดังนี้เพราะการพิสูจน์ว่าบริษัทขายเป็นตัวแทน
ผู้รับมอบอำนาจให้ทำสัญญาแทนบริษัทเงินทุนนั้น ย่อมทำได้ยากหรือทำไม่ได้เลย

(๑๒) หน้าที่ทั้ง ๓ สถานะได้สรุปมาจากหลักปฏิบัติของอังกฤษซึ่งศาลอุทธรณ์
ในคดี Stoneleigh Finance Ltd. v. Phillips (1965) All E.R. 513
ได้นำมาวิเคราะห์สรุปไว้อย่างละเอียด

Campbell Discount Co.Ltd. v.Call (1961)^(๑๓) Branwhite v.Worcester Works Finance Ltd. (1969)^(๑๔) ควบเหตุนี้พระราชบัญญัติเช่าซื้อทั้งของ อังกฤษและของออสเตรเลียจึงบัญญัติให้มีข้อตกลงโดยปริยายให้บริษัทเงินทุนประกัน สินค้าดังกล่าวควบโดยกำหนดให้พ้อค่าเป็นเสมือนตัวแทนของบริษัทเงินทุน และข้อตกลงโดยปริยายในเรื่องรับประกัน มีดังนี้คือ (๑๕)

- ๑.๑ ประกันว่าคนมีสิทธิในตัวสินค้านั้น (condition as to title)
- ๑.๒ ประกันว่าผู้เช่าซื้อจะได้ครอบครองทรัพย์สินอย่างสงบไม่ถูกรอนสิทธิ โดยผู้อื่นที่มีสิทธิดีกว่า (warranty as to quiet possession and enjoyment)
- ๑.๓ ประกันว่าสินค้าไม่มีภาระติดพัน (warranty that the goods is free from any charge or encumbrance)

นอกจากการประกันในเรื่องกรรมสิทธิ์แล้ว ยังมีข้อตกลงโดยปริยาย ว่าด้วยการประกันคุณภาพสินค้าอีก ๒ ประการ ดังนี้คือ (๑๖)

- ๑.๑ สินค้ามีคุณภาพเหมาะสมที่จะจำหน่ายให้แก่ผู้ซื้อ (warranty as to merchantable quality)
- ๑.๒ ถ้าผู้เช่าได้บอกให้ผู้ให้เช่าหรือผู้ขายสินค้าเดิม หรือคนงาน หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าวทราบถึงวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้า สินค้านั้นจักต้องมีความเหมาะสมและใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์นั้นได้ (condition as to fitness of purpose)

(๑๓) 1 Q.B. 431

(๑๔) 1 A.C. 552

(๑๕) ตัวอย่างเช่นมาตรา ๕ (๑) ของ Hire-purchase Act, 1959(Vic)

(๑๖) ตัวอย่างเช่นมาตรา ๕ (๒) ของ Hire-purchase Act, 1959(Vic)

เป็นที่น่าสังเกตว่า การประกันนั้นในบางกรณีก็เป็น condition ในบางกรณีก็เป็น warranty ข้อแตกต่างของทั้งสองมีอยู่ว่า condition นั้น เป็นเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา (๑๓) การผิดเงื่อนไขเช่นนี้ ผู้เช่าซื้อมีสิทธิ อย่างไรอย่างหนึ่ง ดังนี้ คือ

- ๑.๑ เลิกสัญญา และฟ้องเรียกค่าเสียหายทั้งในอดีตและในอนาคต (๑๔)
- ๑.๒ ให้สัญญายังคงมีต่อไป และฟ้องเอาค่าเสียหายที่ผ่านมารฐานผิดสัญญา (๑๕) แต่การผิดเงื่อนไขที่เรียกว่า warranty นั้น ผู้เช่ามีสิทธิเพียง เรียกค่าเสียหายเท่านั้น (๒๐)

หลักการในกฎหมายเช่าซื้อนั้นจะเห็นได้ว่าให้ภาระการเสี่ยงภัย (Risk) อยู่ที่บริษัทเงินทุน เมื่อไม่นานมานี้ได้มีการตั้งคณะกรรมการวิชาการ ชั้นคณะหนึ่งเพื่อทบทวน ปัญหาในเรื่องนี้ ตามที่ปรากฏจากรายงานของคณะกรรมการชุดนี้ทำให้เกิดผลในการ ออกพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ในปี ค.ศ. ๑๙๗๓ มีชื่อว่า The Supply of Goods (Implied Terms) Act, 1973 และในออสเตรเลียในปี ค.ศ. ๑๙๗๔ ได้มีการ คราพระราชบัญญัติ The Federal Trade Practices Act, 1974 ในทำนอง เกี่ยวกัน พระราชบัญญัติเหล่านี้ยกเว้นความรับผิดให้บริษัทเงินทุนในบางกรณี ดังจะสรุป ได้จากมาตรา ๗๐, ๗๓ ของ The Federal Trade Practices Act, 1974 ของ ประเทศออสเตรเลีย ดังนี้

(๑๓) P.S. Atiyah, The Sale of Goods (London, Pitman 1966) ch. 6

(๑๔) Ibid.

(๑๕) Ibid.

(๒๐) Ibid.

๑.๑ ในกรณีที่ผู้ขายสินค้าเคิม และบริษัทเงินทุนไม่มีนิติสัมพันธ์เป็นตัวการ
 ตัวแทน และไม่มีความสัมพันธ์อย่างอื่นใดทั้งสิ้น นอกจากว่ามีฐานะ
 เป็นนายหน้าเท่านั้น บริษัทเงินทุนไม่ต้องรับผิดชอบในการผิดข้อตกลง
 โดยปริยายที่เป็นเงื่อนไขสาระสำคัญ (condition) ที่เกี่ยวกับ
 คุณภาพของสินค้า^(๒๖) ถ้าปรากฏว่าบริษัทมิได้มีโอกาสครอบครอง
 สินค้าแม้แต่เพียงน้อย แต่สินค้าได้ถูกส่งมอบให้ผู้บริโภคเลยโดยตรง

ในกรณีเช่นนี้ผู้บริโภคต้องฟ้องเอาค่าเสียหายจากผู้ขายสินค้าเคิม
 โดยตรง โรส และ ปาลเมอร์^(๒๗) กล่าวว่า นโยบายที่ลดความเสี่ยงภัย
 (risk) ให้ผู้บริโภคเช่นนี้ น่าจะต้องมีการทบทวนใหม่ เพราะโดย
 ปกติแล้วผู้ขายสินค้าเคิมมักจะมีฐานะการเงินไม่มั่นคง และบางราย
 ตามหาตัวไม่พบ ความเสี่ยงภัยจึงน่าจะอยู่ที่บริษัทเงินทุนมากกว่า

๑.๒ ในกรณีที่ผู้ขายสินค้าเป็นตัวแทนของบริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุน
 ต้องรับผิดชอบในการทำผิดเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญ (condition)
 สองประการคือ^(๒๘)

- (ก) เงื่อนไขในเรื่องคุณภาพที่เหมาะสมในการค้า
- (ข) เงื่อนไขที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้านั้น

(๒๖) เงื่อนไขในเรื่องนี้ไม่รวมถึงเงื่อนไขเกี่ยวกับการประกันในเรื่องกรรม
 สิทธิ์ และเงื่อนไขที่เรียกว่า warranty เพราะฉะนั้น บริษัทเงินทุนจะต้องรับผิดชอบ
 ในการผิดเงื่อนไขทั้งสองแบบในทุกกรณีดังกล่าว

(๒๗) Rose and Palmer, "Implied Terms in Consumer Transactions.
 The Australian Approach" (1977) The International and Comparative
 Law Quarterly 169

(๒๘) มาตรา ๓๑ (a) ของ The Federal Trade practices Act, 1974

๑.๓ ในกรณีที่ผู้ขายสินค้าเคมมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับบริษัทเงินทุน
 คั้งที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นบริษัทเงินทุนต้องรับผิดชอบในทุกกรณีไป

(๒) สิทธิของผู้เช่าซื้อในกรณีที่มีการลวงให้ทำสัญญาเช่าซื้อ

(Misrepresentation):

ในกรณีที่ผู้ขายสินค้าเคมลวงให้ผู้เช่าซื้อทำสัญญากับบริษัทเงินทุนนั้น
 ถึงแม้ว่าจะมิใช่ตัวแทนของบริษัทเงินทุนก็ตาม แต่พระราชบัญญัติเช่าซื้อฉบับบัญญัติ
 ให้บริษัทเงินทุนต้องรับผิดชอบในบางเรื่อง โดยถือว่าผู้ขายสินค้าเคมเป็นตัวแทนของ
 บริษัทเงินทุน ตัวอย่างเช่น มาตรา ๑๖ ของ The Hire-Purchase Act, 1965
 ของอังกฤษ มาตรา ๖ ของ The Hire-Purchase Act, 1959 (Vic) มาตรา ๖
 ของ The Hire-Purchase Act, 1960 (N.S.W.) ในกรณีเช่นนี้ ผู้เช่ามีสิทธิ ๒
 ประการคือ

๑.๑ บอกลีกสัญญา

๑.๒ ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ขายสินค้าเคม

สำหรับนโยบายให้ผู้เช่าซื้อฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยตรงจากผู้ขายสินค้าเคม
 นั้น เท่ากับให้ความเสี่ยงภัยตกอยู่กับผู้เช่าซื้อโดยตรง เพราะส่วนใหญ่จะฟ้องเรียก
 ค่าเสียหายจากผู้ขายไม่ได้ (๒๔) เพราะฉะนั้นในอังกฤษจึงได้มีการออกพระราชบัญญัติ The
 Misrepresentation Act, 1967 ให้บริษัทเงินทุนต้องรับผิดชอบในการจ่าย
 ค่าเสียหายที่ผู้ขายได้กล่าวลวงด้วย ปัจจุบันนี้ในออสเตรเลียมีบางรัฐ เช่น รัฐควีนแลนด์
 และรัฐออสเตรเลียตะวันตก ได้รับหลักการอันนี้แล้ว (Australian Consumer
 Transactions Act, 1972-73) ในอังกฤษหลักการนี้ได้รับการยืนยัน และมีการ
 ออกพระราชบัญญัติอีกฉบับหนึ่งคือ Consumer Credit Act, 1974 ให้ความเสี่ยงภัย
 ตกอยู่กับบริษัทเงินทุน

(๒๔) Drury v. Victor Buckland Ltd. (1941) Andrews

v. Hopkinson (1957) 1 Q.B. 229

๔. การชำระเงินค่าเช่าซื้อทั้งหมดก่อนถึงกำหนดชำระ

ในอังกฤษ ผู้เช่าซื้อจะชำระเงินค่าเช่าซื้อจนถึงกำหนดชำระก็ยอมทำได้ แต่เงินที่จะต้องชำระนี้จะต้องลดอัตราดอกเบี้ยลงอีก (Statutory rebate of interest) และมีการลดค่าบำรุงรักษา (Statutory rebate for maintenance) และลดค่าเบี้ยประกันภัย (Statutory rebate for Insurance) การชำระค่าเช่าซื้อทั้งหมดคนยอมทำได้ทุกกรณีแม้ว่าในบางกรณีผู้เช่าซื้อจะได้ผิดสัญญาและถูกยึดสินค้าไปแล้วแต่ในกรณีเช่นนั้น ผู้เช่าซื้อต้องจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้ให้เช่าซื้อในการที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการยึดสินค้าคืน

๕. สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อในการบอกเลิกสัญญา และส่งมอบสินค้าคืน

หลักการในเรื่องนี้ The Consumer Credit Act, 1974 มีได้เปลี่ยนหลักการในกฎหมายคอมมอนลอว์และหลักการใน The Hire-Purchase Act, 1965 แต่อย่างไรก็ตาม แต่เป็นที่สังเกตอยู่ว่าแบบวิธีเขียนกฎหมาย The Hire-Purchase Act, 1970 ของอังกฤษในเรื่องนี้เขียนคุ้มครองสิทธิของผู้เช่าซื้อแตกต่างจาก The Hire-Purchase Act, 1959 ของออสเตรเลียโดยมีแบบวิธีเขียนร่องรอยเคร่งครัดเขียนขึ้นเป็นหลักให้ The Hire-Purchase Act, 1970 ของสิงคโปร์นำไปใช้เป็นแบบ และผู้เขียนเข้าใจว่าแบบวิธีอันนี้เป็นแบบที่กระทรวงพาณิชย์นำมาใช้ ดังนั้น ผู้เขียนจะวิเคราะห์ตัวพระราชบัญญัติของออสเตรเลียด้วย

มาตรา ๒๗ ของพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ปี ค.ศ. ๑๙๖๕ ของอังกฤษ และมาตรา ๑๒ ของพระราชบัญญัติเช่าซื้อที่ใช้อยู่ในบางรัฐในออสเตรเลียได้ให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อในการเลิกสัญญาและส่งคืนสินค้าตัวอย่างเช่น มาตรา ๑๒ ของ

The Hire-Purchase Act, 1959 (Vic) บัญญัติว่า การส่งมอบสินค้าคั้นนั้นต้องทำในเวลาประกอบธุรกิจและสิ่งของที่สถานที่ที่ตกลงกันไว้ หรือสถานที่ที่ผู้ให้เช่าซื้อประกอบธุรกิจอยู่ แต่เดิมเมื่อยังมีพระราชบัญญัติเช่าซื้อประกาศใช้ นั้น กฎหมายคอมมอนลอว์ไม่ยอมรับรองสิทธิอันนี้ เพราะขัดต่อหลักว่าด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของนิติกรรม ต่อมาในทางปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อยอมตกลงไว้ในสัญญาให้ผู้เช่าเลิกสัญญาได้ในทุกกรณี ตัวอย่างเช่น ในคดี Bridge v. Campbell Discount Co. Ltd. (1962) ข้อ ๖ ของสัญญาเช่าซื้อระบุว่า

"Clause 6 : The hirer might at any time terminate the hiring by giving notice of termination to the owners"

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบอกเลิกสัญญาดังกล่าวมีอยู่ว่า การส่งคืนสินค้านั้นในบางกรณีราคาสินค้าสูงกว่าเดิมขึ้นมาก ทำให้ผู้ให้เช่าได้เปรียบ และให้บางกรณีราคาสินค้าตกต่ำลงมามาก ในกรณีหลังนี้ผู้ให้เช่ามักจะกำหนดลงไปในสัญญาเลยว่า ผู้เช่าซื้อที่ส่งคืนสินค้าจะต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใดหรือกี่เปอร์เซ็นต์เพื่อชดเชยราคาสินค้าที่ต่ำลงมา ตัวอย่างเช่น ข้อ ๙ ของสัญญาในคดี Bridge v. Campbell Discount Co. Ltd. (1962)

"Clause 9 : If the agreement or the hiring should be terminated for any reason before the vehicle became the property of hire-rent with interest and by way of agreed compensation for depreciation of the vehicle such further sum as would make the rentals paid and payable equal two-thirds of the hire-purchase price"

ข้อ ๕ นี้ เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของ **minimum payment clause** ตามหลักคอมมอนลอว์ที่วางไว้ในคดี Associated Distributors Ltd. v. Hall (1938)^(๑๓) ศาลจะประกาศ **minimum payment clause** ว่าเป็นโมฆะ เพราะ เป็นเบี้ยปรับนั้นไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่มีการกำหนดเงินสูงมากเป็นการเอาเปรียบ เพราะ กฎว่าควยเบี้ยปรับนั้นใช้ได้เฉพาะเวลาที่ผู้เช่าซื้อทำผิดสัญญา แต่ในกรณีส่งมอบสินค้า คำนี้นี้ไม่ใช่เป็นการผิดสัญญาแต่เป็นการใช้สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย หลักการนี้ทำให้ ผู้เช่าซื้อถือโอกาสกำหนดเงินเอาไว้อ่างสูงมากเกินไป แต่ทฤษฎีนี้ต่อมาได้รับความเห็นชอบ จากศาลในคดี Re Apex Supply Co.Ltd. (1941)^(๑๔)

ทฤษฎีในคดี Associated Distributors v. Hall นี้ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อ ใช้ **minimum payment clause** ในการหากำไรกับผู้เช่าซื้อมากเกินไป เพราะ **minimum payment clause** กำหนดการจ่ายเงินไว้อ่างสูงเป็นการเอาเปรียบผู้เช่าซื้อ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องอันนี้ ๒ ประการ คือ

- (๑) ศาลมักจะตีความว่าการส่งมอบสินค้าค่านั้น ผู้เช่าซื้อมิได้ใช้สิทธิส่งมอบตามสัญญา แต่ผู้เช่าซื้อทำผิดสัญญาไปแล้ว ทั้งนี้ เพื่อศาลจะได้ใช้ ทฤษฎีคุ้มครองผู้เช่าซื้อได้ทันที การตีความเช่นนี้ยอมทำได้ง่ายในกรณี ที่ผู้เช่าไม่ได้อ่านสัญญาหรือไม่รู้ว่าตนมีสิทธิเลิกสัญญา ตัวอย่างเช่น ในคดี Bridge v. Campbell Discount

(๑๓) (1938) 2 K.B. 85

(๑๔) (1941) 3 All. E.R. 473

แต่วิธีการ เช่นนี้ใช้ได้ผลเพียงไม่กี่กรณีตัวอย่างเช่นในคดี *United Dominion Trust v. Ennis* (๒๗) ศาลตีความว่า ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิตามสัญญา และไม่ใช้เป็นการผิดสัญญา เพราะฉะนั้นจะนำทฤษฎีเบี้ยปรับมาใช้ไม่ได้โดยตรง ขอให้เปรียบเทียบเจตนาของผู้เช่าซื้อทั้งสองกรณีดังต่อไปนี้

๑.๑ ในกรณีแรกศาลตีความว่า ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิตามสัญญา คือคดี *Bridge v. Campbell Discount* เพราะเจตนาที่ผู้เช่าซื้อส่งไปให้ผู้ให้เช่าซื้อพร้อมกับการคืนสินค้านั้นระบุชัดเจนว่าใช้สิทธิตามสัญญา ทั้งนี้ "ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจมากที่ข้าพเจ้าไม่สามารถชำระเงินค่าเช่าซื้อรถยนต์ได้อีกต่อไปแล้ว ทั้งนี้เพราะมีเหตุบางประการเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้าเป็นการส่วนตัว ซึ่งข้าพเจ้าไม่ได้คาดหมายมาก่อนว่าจะเกิดเหตุขึ้น"

๑.๒ ในกรณีที่สองศาลตีความว่า ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาซึ่งเป็นการผิดสัญญา คือคดี *United Dominion Trust* เพราะเจตนาที่ผู้เช่าซื้อส่งไปให้ผู้ให้เช่าซื้อพร้อมกับการคืนสินค้านั้น มิได้ระบุไว้ว่าใช้สิทธิตามสัญญา แต่กลับประกาศเลิกสัญญา เจตนาดังกล่าวมีข้อความว่า

"ข้าพเจ้าเขียนถึงท่านเพื่อแจ้งให้ท่านทราบว่า ข้าพเจ้ามีความประสงค์ที่จะเลิกสัญญากับท่าน ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าทราบว่าข้าพเจ้าไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ในสัญญานั้น"

(๒) การตีความในทำนอง เช่นที่กล่าวมาข้างต้นนั้นย่อมไม่ได้ผลมากนัก พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. ๑๙๖๕ ของอังกฤษจึงได้มีบทบัญญัติให้กุลพิณิจแก่ศาลในการลดจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องจ่ายในการคืนสินค้า (๒๘)

(๒๗)

(1968) 1 Q.B. 54

(๒๘)

The Hire-Purchase Act, 1965, section 28 (1)

ในประเทศออสเตรเลียนั้น พระราชบัญญัติเช่าซื้อยอมให้มีการชำระเงินตาม minimum payment clause ได้ ถ้าจำนวนเงินที่จะต้องชำระนั้นไม่สูงกว่าจำนวนเงินที่จะต้องชำระในกรณีที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้น และในการผิดสัญญานั้น พระราชบัญญัติได้นำเอาวิธีคำนวณค่าเสียหายมาบัญญัติไว้แน่ชัดลงไป ตัวอย่าง มาตรา ๑๒ (๖) ของ Hire-Purchase Act, 1959 บัญญัติไว้ว่า

"Where a hire-purchase agreement is determined pursuant to this section the owner shall be entitled to recover from the hirer:

(a) the amount (if any) required to be paid in such circumstances under the agreement; or

(b) the amount (if any) which the owner would have been entitled to recover if he had taken possession of the goods at the date of termination of the hiring whichever is the less."

วิธีคำนวณดังกล่าวซึ่งเป็นวิธีคำนวณเงินในกรณีผิดสัญญาถูกนำมาใช้กับกรณีคืนสินค้าโดยไม่ผิดสัญญาโดยอนุโลม เป็นการแก้ปัญหาคอขวดที่เกิดขึ้นจากหลักการในคดี Associated Distributors v. Hall (1938)

๖. การผิดสัญญา และการยึดสินค้าคืน

สำหรับเรื่องนี้ The Consumer Credit Act, 1974 ไม่ได้เปลี่ยนหลักการในคอมมอนลอว์ และ The Hire-Purchase Act, 1965 เท่าใดนัก แต่ผู้เขียนมีข้อสังเกตอยู่ว่า หลักการในกฎหมายอังกฤษในเรื่องนี้เขียนแตกต่างจาก The Hire-Purchase Act, 1959 ของออสเตรเลีย แบบวิธีเขียนกฎหมายของ

ออสเตรเลียในกรณีนี้เป็นแบบสำหรับ The Hire-Purchase Act, 1970 ของสิงคโปร์ และเข้าใจว่าจะเป็นแบบที่กระทรวงพาณิชย์ใช้ในการยกวางพระราชบัญญัติควบคุมการเช่าซื้อด้วย ดังนั้น ในการวิเคราะห์ปัญหาเรื่องนี้ผู้เขียนจะขอให้ใช้กฎหมายของออสเตรเลียเป็นหลัก

การผิดสัญญาที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป ปรากฏพบว่า เป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงินผ่อนเป็นงวดตามสัญญา ในกรณีเช่นนี้พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ได้กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแสดงเจตนาจะยึดสินค้าคืนก่อน ในหนังสือต้องกำหนดเวลาแน่นอนลงไป แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวันนับแต่วันส่งหนังสือ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการเคลื่อนย้ายหรือปิดบังสินค้าทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียหาย ก็ไม่จำเป็นต้องมีหนังสือไปดังกล่าว (๒๙)

หลังจากยึดสินค้าแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือให้ผู้เช่าชำระเงินที่ค้างภายใน ๒๐ วัน (๓๐) ในขณะที่ยังไม่ครบ ๒๐ วันนั้น ผู้เช่าซื้อจะมีสิทธิดังนี้.—

(๑) สิทธิขอรับสินค้าคืนและขอให้สัญญายังคงผูกพันตามเดิม (right of reinstatement) (๓๑) การให้สิทธินี้ผู้เช่าซื้อต้องส่งมอบเงินที่ค้างชำระทั้งหมดรวมทั้งกระทำการแก้ไขที่ตนได้ทำผิดสัญญา ตลอดจนคืน (ชดใช้) เงินเป็นค่าเสียหายในการยึดทรัพย์ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ หรือ

(๒) สิทธิขอซื้อสินค้านั้นโดยชำระเงินทั้งหมด พร้อมกับจ่ายค่าเสียหาย (๓๒) หรือ

(๓) สิทธิขอให้ขายทรัพย์สินที่ยึดนั้นให้แก่บุคคลใดก็ตามที่ผู้เช่าซื้อเสนอมาในราคาตามที่ไม่น้อยกว่าราคาจริงของสินค้านั้น (๓๓)

(๒๙) The Hire-Purchase Act, 1959 (Vic), sections 13(1)&(2)

(๓๐) id., section 13 (3)

(๓๑) id., section 15 (1) (a) (i), section 16

(๓๒) id., section 11 (3)

(๓๓) id., section 15 (1) (a) (ii)

ถ้าผู้เช่าซื้อไม่ใช้สิทธิดังกล่าวภายใน ๒๑ วัน เป็นอันหมดสิทธิ
จากนั้นผู้ให้เช่าซื้อจะต้องขายสินค้านั้น ในการขายสินค้านั้นมักจะมีปัญหา
เกิดขึ้น ๒ ประการ คือ

(๑) เมื่อขายสินค้าไปนั้นราคาอาจจะยังไม่ตกมาก และเมื่อเอาราคา
สินค้านั้นมาหักกับเงินผ่อนที่จ่ายไปแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะได้กำไรมากกว่าราคาเช่าซื้อจริง ๆ
เสียอีก ปัญหามีอยู่ว่าในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกเงินส่วนเกิน (surplus) คืนได้
หรือไม่ ?

แต่เดิมกฎหมายคอมมอนลอว์ไม่มีหลักการให้คืนเงินส่วนเกินให้ผู้ให้เช่าซื้อ
จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๘๖๒ ลอร์ดเคนนิ่ง ในคดี Bridge v. Campbell Discount
ได้กล่าวไว้เป็น Obiter Dictum (๓๔) ว่า ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะเรียกคืนได้ ในปี ค.ศ. ๑๘๖๓

ในคดี Snook v. London West Riding Investment Ltd. (1967)

ลอร์ดเคนนิ่ง ซึ่งขณะนั้นเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์แล้วได้กล่าวเป็น Obiter Dictum
อีกว่า ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกคืนได้ ปัจจุบันพระราชบัญญัติเช่าซื้อของอังกฤษมิได้มีบทบัญญัติ
กำหนดไว้อย่างไรในเรื่องนี้ แต่ในออสเตรเลียปัญหานี้ได้ยุติไปนานแล้ว เพราะ
มาตรา ๑๕ (๑) (b) ของ The Hire-Purchase Act, 1959 ได้ให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อ
เรียกเงินส่วนเกินคืนใน ๒ กรณีด้วยกัน คือ

๑.๑ ถ้าเงิน "ค่าเช่าซื้อสุทธิ" (๓๕) (The net amount payable)

(๓๔) คำพิพากษาศาลสูงของอังกฤษนั้น ส่วนที่เป็นข้อกฎหมายที่จะผูกพันศาลระดับ
เดียวกัน หรือศาลระดับต่ำกว่านั้น คือส่วนที่เป็นเหตุผลของคำวินิจฉัยโดยตรงที่เรียกว่า
Ratio Decidendi; แต่บางส่วนของคำพิพากษานั้น อาจมีข้อวินิจฉัยหรือบรรทัดฐานที่ผู้พิพากษา
กล่าวไว้ แต่ไม่ใช่เป็นเหตุผลโดยตรงในการวินิจฉัยคดีนั้น บรรทัดฐานดังกล่าวนี้ เรียกว่า
Obiter Dictum ซึ่งไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นแนววินิจฉัยที่ควรปฏิบัติตามหรือนำปฏิบัติตาม
เท่านั้น (Persuasive Authority)

(๓๕) "ค่าเช่าซื้อสุทธิ" หมายความว่า จำนวนเงินที่จะต้องจ่ายตามสัญญาทั้งหมด
หักด้วยอัตราส่วนลดในเรื่องดอกเบี้ย ค่าเบี้ยประกันภัยและค่าบำรุงรักษา (มาตรา ๑๕(๒))

มากกว่าค่าของสินค้าที่ยึดคืน^(๑๖) (The Value of the Goods)
 ผู้เช่าซื้อสิทธิเรียกเอาเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมีค่าเท่ากับ "เงินทั้งหมด
 ที่จ่ายไปแล้วตามสัญญา" (The total amount paid) ลบกับ
 ผลต่างระหว่างค่าเช่าซื้อสุทธิกับค่าของสินค้าที่ยึดคืน

๑.๒ ถ้า "ค่าของสินค้า" (Value of the goods) มากกว่า
 "ค่าเช่าซื้อสุทธิ" (The net amount payable) ผู้เช่าซื้อ
 สิทธิเรียกเอาเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมีค่าเท่ากับ "เงินทั้งหมดที่จ่ายไป"
 บวกกับผลต่างระหว่างค่าของสินค้าและค่าเช่าซื้อสุทธิ

มาตรา ๑๕ (๑) (b) บัญญัติไว้ดังนี้

" The hirer may recover from the owner
 (i) if the net amount payable is greater than
 the value of the goods, the total amount paid or
 provided by him under the agreement on account
 of deposit, instalments rental or hire less
 the difference between the net amount payable
 and the value of the goods at the time of the
 owner so taking possession thereof; or
 (ii) if the value of the goods is greater than
 the net amount payable, the total of the
 amount so paid or provided in respect of the
 goods and the difference between the value
 of the goods and the net amount payable"

(๑๖) "ค่าของสินค้า" หมายความว่า ราคาขายที่ดีที่สุดที่สามารถกำหนดได้
 (best price obtainable) หักด้วยค่าใช้จ่ายในการยึดสินค้าคืน ค่าใช้จ่าย
 ในการเก็บซ่อมและรักษาสินค้าและค่าใช้จ่ายในการขายสินค้า (มาตรา ๑๕(๒))

(๒) ในบางกรณีค่าของสินค้าอาจตกลงไปมากจนทำให้ผู้ให้เช่าซื้อ
ขาดทุน ในกรณีเช่นนี้ที่ตกลงมาแล้วคือ ผู้ให้เช่าซื้อมักจะ
กำหนด minimum payment clause ลงไปในสัญญา แต่บางครั้ง
กำหนดจำนวนเงินมากเกินไปจนเกินกว่าค่าเสียหายที่ตนได้รับจริง ๆ
ในกรณีเช่นนี้ทฤษฎีในคดี Cooden Engineering v.
Stanford (๓๗) กล่าวว่า minimum payment clause นี้
ไม่ใช่ค่าเสียหายจริง ๆ ที่กำหนดไว้ (not a liquidated
damages) จึงเป็นโมฆะ เพราะเป็นเบี้ยปรับ (Penalty)
ในกรณีเช่นนี้ผู้ให้เช่าต้องฟ้องเรียกค่าเสียหายให้ศาลคำนวณ
จะมาฟ้องเอาตาม minimum payment clause ไม่ได้ ศาลก็
จะคำนวณโดยอาศัย "ราคาค่าเช่าซื้อสุทธิ" เป็นเกณฑ์ ศาลในคดี
Yeoman Credit Ltd. v. Waregowski (1961) (๓๘)
คิดค่าเสียหายโดยใช้ราคาค่าเช่าซื้อสุทธิ (ราคาค่าเช่าซื้อ rebate
for interest, maintenance and Insurance)
ลบกับเงินทั้งหมดที่ได้จ่ายไปแล้วตามสัญญา รวมทั้งราคาสินค้าที่ยึดไป
ผลต่างเป็นเท่าใดก็ถือว่าเป็นค่าเสียหาย ในบางกรณีถ้าผู้ให้เช่า
ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการยึดสินค้า ศาลจะเอาเงินค่าใช้จ่ายนี้
บวกลงไปในค่าเสียหายด้วยก็ย่อมทำได้ (Overstone v.
Shipway) (๓๙) Financing Ltd v. Baldock (๔๐)

(๓๗) (1952) 2 All E.R. 915

(๓๘) (1961) 3 All E.R. 145

(๓๙) (1962) 1 All E.R. 52

(๔๐) (1963) All E.R. 443

ในประเทศออสเตรเลียปัจจุบันปัญหาเรื่องนี้หมดไปนานแล้ว
 เพราะพระราชบัญญัติเช่าซื้อห้ามมิให้ใช้ minimum payment clause
 clause เป็นการเอาเปรียบผู้ให้เช่าซื้อและพระราชบัญญัติได้นำเอา
 วิธีการคำนวณค่าเสียหายซึ่งได้บรรยายในคดี Yeoman Credit Ltd.
v. Waragowski มาบัญญัติไว้ชัดเจน

"มาตรา ๑๕ (๑) (c) : The owner shall not be
 entitled to recover any sum (whether under a judgment
 or order or otherwise) which would together with -

(i) the value of the goods at the time of the
 owner so taking possession thereof; and

(ii) the moneys paid and other consideration
 provided under the agreement by or on behalf of
 the hirer by way of deposit instalments rental
 or hire

amount to more than the net amount payable
 on the goods."